

Garnyny doýrup, okadyp bilmejek çagaňyzy dogurmaň!

Category: Kitapcy, Pedagogika we edep-terbiýe

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Garnyny doýrup, okadyp bilmejek çagaňyzy dogurmaň! GARNYNY DOÝRUP, OKADYP BILMEJEK ÇAGAŇYZY DOGURMAŇ!

Bize ertiriň hassahanalaryny, ýetimler öýlerini, türmelerini doldurjak, jahyl, elinden kär gelmeýän, serseri ýüz millionyň hajaty ýok! Bize – adam kimin ýaşap, durmuşyň nygmatlaryndan peýdalanmaga mümkinçilikleri bolan, iň bolmanda ýüze çykýan nogsanlyklary aradan aýyrmaga ukyply ýigrimi million ildeşimiziň bolany has peýdaly. Munuň üçin her bir işe bir uçdan däl-de, düýp-teýkaryndan ýapyşyp, turuwbaşdan ýurtdaky bedibagt ýoksullyk, jahyllyk, sosial deňsizlik, gysgaça aýdanda, ähli agsaýan taraplarymyza garşy göreşmek lazým. Islendik sosial mesele öz-özünden döremeýär, olaryň hemmesi biri-biri bilen baglanyşyklydyr. Zynjyryň bir halkasyny elimize alyp, galan bölegini ýatdan çykarsak, oba ýerlerde on çaga dogrup bilimsizlik, esewansyzlyk, ýeter-ýetmezçilik zerarly diňe ikisini sag-salamat ulaldyp bilýän eneleri, ysytmadan, inçekeselden ölen, trahomadan kör bolan uly ýaşlylarymyzy oýlaman «köp çaga dogurdyp bilemzok, şoň üçinem az we yzagalak halk bolmagymyzda galýas» diýip gygyrsak, gülkünç ýagdaýa düşeris.

• Bu ýurdy halas etmek üçin

Ýurdy yzagalaklykdan halas etmek üçin herkesiň özüçe pikiri bar. Her kimiňem öz pikiri özüne dogry, özünkiden başgasy ähmiýetsiz, manysyz, ýalňys... Çala çaykanan intelligentlere

mahsus gözýetimi darlyk we werziş bolnan edähet bilen bir topar okumyş şeýle ýazýarlar, öz eňeklerine tutdurýarlar:

«Gadyrdanlar, bu ýurdy halas etmek üçin her obada mekdep açmaly, ondan soňky işler aňsat.»

«Gadyrdanlar bu ýurdy ösdürmek üçin her öýe bir bufet paýlamaly, galan zat öz-özi bolar gider...»

«Gadyrdanlar, owaly bilen ogrular asylsyn, namyslylar galsyn, soň görüň, bu ýurt nähili bolýar.»

Soňky wagtlarda bul aýdymalaryň yzyna «ilatymyzy köpeldeliň, ýurt derhal Ýewropanyň yzyndan ýeter» heňi-de goşuldy. «Bu watan ýüz milliony goýnunda saklap biler!» diýilýär we bu ýüz milliona 5-10 çaga goşmak üçin jan etmeýänleri şobada «watan dönügi» hasaplap bilýärler. Jeza derejesindäki sallahlyk we çaga salgytlary arkaly ilaty köpeltmek isleýärler. Bu watan ýüz milliony saklaram, dogry! Emma häzirki ýagdaýy bilen on sekiz milliony zordan saklaýar. Bulam birinji höküm ýaly dogry zat. Eýsem bular ýaly teklipleri orta atýanlar ilatyň artmagy we azalmagy ýaly zatlaryň halkyň sosial ýagdaýy bilen gönüden-göni baglansyklydygyny bilenoklarmyka? Ýa-da bilmediksirän bolmagy has dogrusy hasaplaýarlarmy.

Mundan birnäçe aý öň «atasy belli däl çagalar» meselesi köpimizi başagaý etdi. Obalarda dini nika gyýdyryp öýlenmegiň, iki-üç aýal almagyň önüni alyp bolmaýşy agzalyp, muňa garşy çäre gözlenýärdi. Indem sallahlar öýlenenok diýip gowur turuzmak ne täsin!

Eýsem sallahlyk salgydyny teklipe edýänleriň ýustisiýa edaralarynyň bu bikanun nikalaşmalar baradaky anketasyndan we atasy anyklanmadyk çagalar meselesinden habarlary ýokmuka? Halkyň agramly bölegi birden köp aýal almaga mejbir bolýar, galan bölegem hiç öýlenmeýän bolsa, munuň üstünde çynlakaý oýlanmaly dälmi? Baş-üç maddalyk kanun çykaryp hemme meseleleri çözjek bolmaga synanyşmak – ýurduň sosial binýadyndaky bulaşyklygy, ykdysady gatnaşyklardaky agsamalary görmezlige salyp süýji düýşleriň älemine gark bolmak dälmi näme? Eýsem «köp çaga ýetişdirmeli!» diýip, ýyladyjyly

(otopleniyeli) otaglarynda, kristal ýazuw stollarynyň başynda «söz bilen dünýäni düzedýändirin» öýdýänler bu «köp çagalaryň» ýagdaýyny bir bilýärmikä?

Ankaranyň Ýenişehir tarapynda ser-sepil çagalary görmezlerem, sebäbi ýenişehirliileriň göz sapasyny we wyždan rahatlygyny göz önüne tutýan Ankara welaýaty bular ýaly çagalaryň aýagyny ol ýere sekirtmeýär, olar diňe Bendderesi we Dag raýonlarynda gezyärler, dilegçilik edýärler, hor-zar durmuşda ogurlyk edýärler. Emma Stambul beýle elpe-şelpeligi edip bilenok, Stambulyň her ýerinde bu sary meňizli, taýak ýaly somsaýak, saçlary ösgün, aýakýalaňaç çagalary görmek mümkin.

Çeşme ýakalarynda ýatyp-turýan, guramaçylykly dilegçi toparlar tarapyndan ulanylýan, agşamara inçejik sesler bilen «iň soňky, iň soňky, iň täze habar!» diýip gygyryp, goltugynda ýagyş-gara ezlen birküç sany gazet bilen köçeme-köçe selpäp ýören, gämi duralgalarynda, garalyp giden ellerindäki karton gutylary uzadyp: «Täze durmuş... Gör-ä, täze durmuş!» diýip, ýalbaryp-ýakaryp janyňy alyp gelýän çagalara görkezýän belent adamkärçilikli gyzyklanmalarymyza esaslanyp has köp çagalarymyzyň bolmagyny isleýärismi? Ýa-da Hajy Bekdaşyň palçykdan ýasan adamlary üçin aýdan: «Ryskyny men beremok diýip basybermelimi ýa?» prinsipini ýöretjek bolýarysmy?

Ýok, gaýtam riskyny bermeýändigimiz, berip bilmeýändigimiz üçin ne-hä çagalaryň, ne-de ilatyň köpelmegini islemäge hakymyz ýokdur.

Garnyny doýrup, edep-terbiýe berip, okuwyny üpjün edip bilmejek her bir çagamyz «bu ýurda ýüz million lazym!» diýýänleriň gözüne olary gaflat ukusyndan oýandyrmak üçin sokulan barmakdyr.

Bize ertiriň hassahanalaryny, ýetimler öýlerini, türmelerini doldurjak, jahyl, elinden kär gelmeýän, serseri ýüz millionyň hajaty ýok! Bize – adam kimin ýaşap, durmuşyň nygmatlaryndan peýdalanmaga mümkinçilikleri bolan, iň bolmanda ýüze çykýan nogsanlyklary aradan aýyrmaga ukyply ýigrimi million ildeşimiziň bolany has peýdaly.

Munuň üçin her bir işe bir uçdan däl-de, düýp-teýkaryndan ýapyşyp, turuwbaşdan ýurtdaky bedibagt ýoksullyga, jahyllyga,

sosial deňsizlige, gysgaça aýdanda, ähli agsaýan taraplarymyza garşy göreşmek lazým.

Islendik sosial mesele öz-özünden döremeýär, olaryň hemmesi biri-biri bilen baglanyşyklydyr. Zynjyryň bir halkasyny elimize alyp, galan bölegini ýatdan çykarsak, oba ýerlerde on çaga dogrup bilimsizlik, esewansyzlyk, ýeter-ýetmezçilik zerarly diňe ikisini sag-salamat ulaldyp bilýän eneleri, ysytmadan, inçekeselden ölen, trahomadan kör bolan uly ýaşlylarymyzy oýlaman «köp çaga dogurdyp bilemzok, şoň üçinem az we yzagalak halk bolmagymyzda galýas» diýip gygyrsak, gülkünç ýagdaýa düşeris.

Bize täze durmuş getirip biljek täze nesil, täze hemle, täze dünýägaraýyş gerek. Emma biziň isleýän bu täze durmuşymyz ýokarda agzalan çagalaryň satýan jynsyndan, ser-sepil we gorkunç «täze durmuşy!» däl.

Sabahatdin ALY,

«Markopaşanyň ýazgylary we beýlekiler»

«Tan» gazetini, 09.02.1944 ý. Pedagogika we edep-terbiýe